

'O vrede van Tiberias' klinkt nu anders

20.12.95

door J. M. Snoek

Tijdens mijn periode als predikant van de Schotse kerk in Tiberias (1958-1969) bezochten veel pelgrims uit Schotland en Engeland ons kerkje aan het meer. Men zong dan graag uit volle borst het lied: 'O Sabbath rest by Galilee!' De vertaling in het Nederlands (Liedboek, 463 vers 3) luidt: 'O vrede van Tiberias'.

Na jaren was ik terug in Tiberias. Veel is er veranderd: het autoverkeer is ten minste verdubbeld, 's morgens en 's avonds vormt zich een file, maar er zijn nu in tegenstelling tot vroeger diverse verkeerslichten. De Arabische wijk – sinds 1948 onbewoond en langzamerhand tot puin vervallen – is verdwenen: op de plaats zijn moderne hotels, winkels en banken verrezen.

In de krant stond het bericht: brandstichters waren zondagmorgen in alle vroegte de Schotse kerk binnengedrongen en hadden er op drie plaatsen brand gesticht. Onder andere de tafel van waarachter gepreekt wordt, het houten kruis aan de muur, de piano en bijbels gingen in vlammen op. De politie heeft de zaak in onderzoek en vermoedt dat de daders afkomstig zijn uit extreem-orthodox joodse hoek.

Bedreigend

Toen was er een andere factor die de vrede van Tiberias verstoorde. Aan de overkant van het meer, vlak langs de oever, liep de grens met Syrië. Tot aan zomer 1967 waren er tussen Syrië en Israël vaak grensincidenten die soms escaleerden tot een militaire confrontatie. De Golanhoogvlakte was Syrisch gebied, zwaar versterkt en een prachtige uitvalsbasis in geval van oorlog. Wij, bewoners van het zoveel lager gelegen Tiberias, hebben de hoogte aan de overkant van het meer en de kanonnen van Syrië dan ook als zeer bedreigend ervaren.

Op vrijdag de vijfde dag van de zesdaagse oorlog (5-11 juni 1967) waren zowel Egypte als Jordanië door Israël vernietigend verslagen. Een onafzienbare colonne tanks trok op die dag langs ons huis, naar het noorden. Het hele gezin Snoek heeft toen aan de kant van de weg, samen met vele andere Tiberianen, urenlang de soldaten staan toejuichen. Wat we hoopten is toen ook gebeurd: Israël veroverde in een bliksemactie op de zesde dag de Golanhoogte. Zater-

dagavond floepten in het verduisterde Tiberias opeens de straatlichten weer aan: de oorlog was voorbij, en gewonnen. Voortaan zouden er weer vrede en rust heersen in Tiberias en rondom het meer van Galilea. We hebben toen nauwelijks nagedacht over het lot van de toenmalige bewoners van de Golan.

Ander perspectief

Een van degenen die mij in die tijd een ander perspectief leerden zien was dr. Naim Ateek, anglicaan en Palestijn en kanunnik van St. George's kathedraal in Jeruzalem. We kwamen elkaar tegen op de jaarlijkse conferentie van kerken in Israël. Het was eind oktober 1967, ruim vier maanden na de zesdaagse oorlog waarin Israël een geweldige overwinning behaalde. Enkele dagen tevoren had een Israëlisch oorlogsschip zich in de Egyptische territoriale wateren gewaagd, maar Egypte bleek over moderne raketten te beschikken en bracht het schip tot zinken; alle ruim 100 opvarenden verdronken. De rouw in Israël was groot.

Ateek stond tijdens de conferentie op en zei: „Eigenlijk zou ik als christen-Palestijn evenzeer moeten rouwen over mijn joodse medemensen die verdronken zijn, als ik rouw over de tienduizenden Egyptische soldaten die de afgelopen zomer tengevolge van de oorlog van dorst omgekomen zijn in de woestijn.“ Ik bedacht dat ik wel rouwde om de Israëliërs, maar me geen moment bekommerd had over de omgekomen Egyptenaren en ik heb me geschaamd.

Toen al

Nu maakte onze groep een tocht door de Golanvlakte. Langs diverse Israëlische nederzettingen ging het eerst naar het regionale centrum, Qatsrin, waar we luisterden naar het betoog van een Israëlische woordvoerder. Ze vond: „We moeten de Golan in geen geval teruggeven aan Syrië.“ Onlangs heeft men hier mozaïeken van twee synagoges uit de derde eeuw gevonden, wat aantoont dat er toen al joden woonden, dus...

De kolonisten op de Golan zijn, als het niet anders kan, bereid om te vertrekken, zo zei ze: „Al zijn we het oneens met Rabins politiek om met Syrië over teruggave te onderhande-

Vorige week openden onder andere het Bijbels museum en het Bijbels openluchtmuseum een Jeruzalem-tentoonstelling. Voor veel Nederlandse christenen is de verbondenheid met Israël en de Joden vanzelfsprekend. Zo ook voor Johan M. Snoek, die in de tijd van de Zesdaagse Oorlog predikant was bij de Schotse kerk in Tiberias. Dit jaar keerde hij er terug, maar nu met een Palestijnse reisorganisatie: de Alternative Tourism Group, ondersteund door een werkgroep van de Raad van kerken. Zijn ontdekking van het Palestijnse perspectief, zonder de loyaliteit met Israël te verliezen, is exemplarisch voor een groot deel van christenen in Nederland. Johan Snoek schreef een reisverslag van zijn ontmoeting met vrienden in Tiberias.

len. De Golan is voor Israël van vitaal belang, vooral wegens het water: de regen die op de Golanvlakte valt, voedt de Jordaan.“ De Arabische bewoners zijn volgens onze zegsvrouw in 1967 gevlucht. Dat zouden er 70 000 zijn geweest. Hoe dan ook, de steden en dorpen waarin ze woonden zijn met de grond gelijk gemaakt.

Slechts een paar dorpen in het noorden, tegen de bestandslijn met Syrië

aan, bleven gespaard. Daar wonen Druzen: ze zijn wel Arabier maar geen moslim want ze behoren tot een van de islam afgescheiden richting. We trekken verder, naar een van die gespaard gebleven dorpen. Een Druus staat ons te woord. Zijn lezing van wat er gebeurd is in 1967 luidt: „De bevolking is door het Israëlische leger met geweld verdreven. Het waren er niet minder dan 123 000. Hun aantal is in de loop der jaren gegroeid tot rond 200 000. Zij

hopen op en dromen van een terugkeer.“

Waarom deze Druzen gebleven zijn? „Die mochten blijven. Er is sprake geweest van een plan om een – uiteraard aan Israël onderhorige – Druzenstaat te stichten, zoals Israël ook voor de Maronietische christenen in Libanon heeft willen doen.“ Er woont een Druzen-minderheid in Syrië, Libanon en Israël.

Maar de Druzen op de Golanvlakte willen geen eigen staat en ze willen

evenmin Israëlisch staatsburger zijn. Toen Israël eind 1981 de Golan annexeerde, hebben ze gestaakt en dat vijf maanden lang volgehouden. Ze voelen zich Syriër en ze willen dat de Golan aan Syrië wordt teruggegeven.

We worden gebracht bij een ravijn langs de bestandslijn, waarover heen familieleden, die tengevolge van de oorlog in 1967 aan verschillende kanten van de lijn zijn terechtgekomen, elkaar trachten te beroepen. O vrede van Tiberias. Maar wat waren de gevolgen voor anderen?

Schuilkelders

We hadden vrienden – sinds 1960 dus zo'n 35 jaar al – in een kibboets dicht bij Tiberias. Ik ga bij hen op bezoek. We hadden de relatie per correspondentie aangehouden maar het is al weer jaren geleden sinds we elkaar voor het laatst zagen. In de loop van die jaren ben ik kritischer geworden ten aanzien van de politiek van Israël. Zal dat de vriendschap schaden?

Eerst worden er natuurlijk familienieuwtjes uitgewisseld. Dan komen andere kwesties ter sprake. Hun begrip voor de gevoelens van de Palestijnen is gegroeid: „Tijdens de Gofoorlog, toen er raketten op Israël werden afgevuurd, beseften we opeens dat we wel schuilkelders voor onszelf maar niet voor de Palestijnen hadden gebouwd; wat een schand!“

Ik vertel hun wat ik hoorde in het bezette gebied: tijdens de lange droge zomer kregen de Palestijnen in Hebron telkens een paar dagen geen water, maar de joodse kolonisten hadden wel water, tot voor hun zwembaden toe. Hij antwoordt: „Zeg verder maar niks: we hebben dat gezien op de televisie.“

We nemen afscheid van elkaar in eerbeseft van wederzijds vriendschap en verbondenheid.

Nazareth

Als groep hebben we ook nog een gesprek gehad met de loco-burgemeester van Nazareth, die verstandige dingen zei over de politieke situatie en, ofschoon zelf moslim, ons hartelijk uitnodigde om over vijf jaar '2000 jaar Christendom' in Nazareth te komen vieren.

J. M. Snoek is emeritus-predikant te Rotterdam.

Een groep Druzen kijkt kort na de Zesdaagse Oorlog uit over het meer van Galilea. FOTO MICHA BAR-AM, ABC